

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ТА ВПЛИВУ ІНФЛЯЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2016 БРІЛЬ М. С.

УДК 338.911

Бріль М. С. Дослідження сутності та впливу інфляційних чинників на діяльність сільськогосподарських підприємств

У статті проаналізовано тенденції сучасних інфляційних процесів в Україні, досліджено причини і наслідки інфляції, визначено інфляційні та неінфляційні причини зростання цін на сільськогосподарську продукцію, здійснено оцінювання впливу інфляційних процесів на різні показники фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств України на основі кореляційного та факторного аналізу. Побудовано економетричну модель панельних даних для дослідження впливу факторів на обсяг чистого прибутку сільськогосподарських підприємств. Отримані результати показали, що інфляція найбільше впливає на показники рентабельності та ліквідності підприємств. Інфляція також спроможна впливати на їх фінансову незалежність, а для вітчизняних сільськогосподарських підприємств інфляція є суттєвим чинником зміни умов господарювання. Інфляційний вплив позначається на усіх аспектах діяльності підприємств, перш за все, на прибутковості.

Ключові слова: вплив, інфляція, кореляційний аналіз, моделі панельних даних, сільськогосподарські підприємства, факторний аналіз, фінансові результати, прибутковість, ліквідність підприємств.

Рис.: 4. **Табл.:** 5. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 16.

Бріль Михайло Сергійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: sup100.69@mail.ru

УДК 338.911

UDC 338.911

Бріль М. С. Исследование сущности и влияния инфляционных факторов на деятельность сельскохозяйственных предприятий

В статье проанализированы тенденции современных инфляционных процессов в Украине, исследованы причины и последствия инфляции, определены инфляционные и неинфляционные причины роста цен на сельскохозяйственную продукцию, осуществлено оценивание влияния инфляционных процессов на различные показатели финансовой деятельности сельскохозяйственных предприятий Украины на основе корреляционного и факторного анализа. Построена эконометрическая модель панельных данных для исследования влияния факторов на объем чистой прибыли сельскохозяйственных предприятий. Полученные результаты показали, что инфляция больше всего влияет на показатели рентабельности и ликвидности предприятий. Инфляция также может влиять на их финансовую независимость, а для отечественных сельскохозяйственных предприятий инфляция является существенным фактором изменения условий хозяйствования. Инфляционное влияние отражается на всех аспектах деятельности предприятий, прежде всего, на прибыльности.

Ключевые слова: влияние, инфляция, корреляционный анализ, модели панельных данных, сельскохозяйственные предприятия, факторный анализ, финансовые результаты, прибыльность, ликвидность предприятия.

Рис.: 4. **Табл.:** 5. **Формул.:** 1. **Библ.:** 16.

Бріль Михаил Сергеевич – кандидат экономических наук, доцент кафедры политической экономики, Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: sup100.69@mail.ru

Bril M. S. Studying Substance and Impact of the Inflationary Factors on the Activity of Agricultural Enterprises

The article analyzes trends of the current inflation processes in Ukraine, examines causes and consequences of inflation, defines both the inflationary and non-inflationary reasons for the increase in prices of agricultural products, carries out an evaluation of the impact of inflation on various indicators of the financial performance of agricultural enterprises of Ukraine on the basis of correlation and factor analysis. An econometric model of panel data for studying the impact of the factors on the net profit of the agricultural enterprises has been built. The obtained results have showed that inflation impacts mostly the indicators of profitability and liquidity of enterprises. Inflation can also impact the financial independence and, as for domestic agricultural enterprises, inflation also is a significant factor in changing conditions of their economic activity. The inflationary effect impacts all aspects of the activities of enterprises, but primarily their profitability.

Keywords: impact, inflation, correlation analysis, models of panel data, agricultural enterprises, factorial analysis, financial results, profitability, liquidity of an enterprise.

Fig.: 4. **Tbl.:** 5. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 16.

Bril Mykhailo S. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Political Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: sup100.69@mail.ru

На сучасному етапі розвитку економіки України відбуваються значні структурні та динамічні зміни. Суттєве зниження основних макроекономічних показників та високий рівень їхньої нестабільності протягом останніх років вимагають дослідження можливих наслідків їхнього впливу на окремі галузі.

Одним з основних складових національної економіки України є сільське господарство. Від сталого та ефективного розвитку підприємств сільського господарства, від розробки дієвої тактики та стратегії діяльності окремих сільськогосподарських підприємств залежить ефективність соціально-економічного розвитку держави в цілому. У процесі розробки стратегії підприємства обов'язковим є дослідження можливого впливу зовнішнього середовища на фінансово-економічні показники діяльності підприємства, оскільки навіть якщо на самому підприємстві не відбувається ніяких змін, зміни в параметрах зовнішнього середовища можуть суттєво вплинути на результати діяльності підприємства. Зовнішнє оточення підприємства розглядається як складна багаторівнева структура, елементи кожного рівня якої формуються під впливом власних (специфічних) чинників і по-різному (за силою та направленістю) впливають на діяльність підприємства [11].

Предметом дослідження є інфляційний чинник, який представляє собою складне соціально-економічне

явище, що не залежить від діяльності підприємства, є об'єктивно заданою умовою, до якої підприємство має пристосовуватися при здійсненні фінансово-господарської діяльності.

Метою статті є аналіз тенденцій інфляційних процесів в Україні, оцінювання впливу інфляції на фінансові результати діяльності сільськогосподарських підприємств України.

Алгоритм дослідження впливу інфляції на діяльність сільськогосподарських підприємств представлено в табл. 1.

тання цін на продовольчі товари [12]. На думку І. В. Козіна [5], основними показниками інтегральної оцінки рівня життя населення в умовах інфляції є: реальна середньомісячна заробітна плата, реальні середні грошові доходи на душу населення, коефіцієнт концентрації доходів, перевищення середньодушових грошових доходів над витратами, співвідношення середньодушових грошових доходів та прожиткового мінімуму, мінімальний споживчий бюджет.

Розглянемо вплив інфляції на різні аспекти діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема:

Таблиця 1

Алгоритм дослідження

Мета	Завдання	Метод
Визначення сутності та впливу інфляційних чинників на діяльність сільськогосподарських підприємств	Визначення поняття інфляційних чинників	Анотований аналіз науково-методичної літератури, методи індукції та дедукції, аналізу та синтезу
	Дослідження наслідків інфляції	Агрегація
	Визначення причин зростання цін на сільськогосподарську продукцію	Аналіз літературних джерел, статистичне дослідження
	Оцінка та аналіз тенденцій інфляційних процесів	Трендовий аналіз, методи прогнозування
	Виявлення взаємозв'язків між фінансовими показниками підприємства та рівнем інфляції	Кореляційний аналіз
	Оцінка ступеню впливу інфляційних факторів на дохід сільськогосподарських підприємств	Економетричний регресійний аналіз на панельних даних
	Оцінка впливу інфляції на фінансові результати	Методи факторного аналізу

До числа інфляційних чинників, які мали місце протягом останніх років в Україні, належать:

- ✦ надвисоке підняття цін на енергоносії та основні види сировини і матеріалів;
- ✦ збільшення наявної грошової маси за рахунок додаткової емісії грошей;
- ✦ зростання безготівкового обігу як наслідок кредитування низькорентабельних і збиткових підприємств;
- ✦ монопольне ціноутворення в умовах монополізації більшості видів промислового виробництва, що веде до диктатного підвищення цін виробниками, оскільки споживачі позбавлені вибору і відсутній стримуючий контроль за цінами з боку держави.

Основні наслідки інфляції для держави, населення та суб'єктів господарювання представлено на рис. 1. Інфляція породжує такі наслідки, як знецінення заощаджень населення; відставання цін державних підприємств від ринкових; прихована конфіскація грошових коштів через податки; прискорена матеріалізація грошових коштів; перерозподіл доходів і багатства; нестабільність та недостатність економічної інформації; падіння реального відсотка; знижує життєвий рівень усіх верств населення; посилює безробіття [2].

Найважливішими соціальними наслідками інфляції, що безпосередньо впливають на рівень життя, є: зменшення реальних доходів населення, знецінення заощаджень, загострення соціальних суперечностей у суспільстві та скорочення платоспроможного попиту, зрос-

- 1) вплив на попит на продукцію сільськогосподарських підприємств;
- 2) вплив на виробничі витрати сільськогосподарських підприємств;
- 3) вплив на доступність фінансових ресурсів для сільськогосподарських підприємств;
- 4) вплив на прибутковість діяльності сільськогосподарських підприємств;
- 5) вплив на вартість підприємства;
- 6) вплив на діяльність з підготовки поточної та планової фінансової звітності.

На зростання цін на сільськогосподарську продукцію впливають як інфляційні, так і не інфляційні процеси (рис. 2).

В умовах інфляції зростають не лише виручка від реалізації, а й витрати підприємства на придбання сировини, матеріалів, електроенергії, отримання кредитів тощо. Підвищення цін на сировину і матеріали призводить до збільшення витрат підприємства на господарську діяльність. Коли ціни на сировину і матеріали зростають швидше, ніж ціни на готову продукцію, реальні витрати збільшуються, а реальні доходи зменшуються, що призводить до зниження рентабельності [3; 13].

Зміна ціни також може вплинути на зміну попиту на продукцію. При інфляції пропозиції зростання цін, зумовлене не зростанням доходів населення, а внутрішніми чинниками, стимулює споживачів до перегляду власного кошику споживання [1]. Це зумовлено тим, що рівень доходів, навіть якщо номінально є відповідним попередньому, реально знижується в короткостроковому періоді, що веде до необхідності зменшувати споживання або ж заміщувати більш дорогую продукцію більш дешевою.

Рис. 1. Наслідки інфляції для держави, населення та підприємств

Отже, інфляція створює передумови для перерозподілу доходів між найманими працівниками та підприємцями на користь останніх. Зростання товарних цін як прояв інфляції безпосередньо сприяє збільшенню прибутків підприємства і зменшує реальні доходи робітників, службовців та інших верств населення, які змушені купувати товари за зростаючими цінами. У процесі дослідження ціноутворення на сільськогосподарську продукцію слід урахувати вплив трьох груп факторів: зміни вартості засобів виробництва та предметів праці; вартості робіт, послуг, насіння; та вартості послуг з переробки і реалізації продукції.

Динаміку індексів цін реалізації продукції сільськогосподарства сільськогосподарськими підприємствами та індексів інфляції представлено на рис. 3.

Результати статистичного аналізу показують, що спостерігається прямий взаємозв'язок між індексами

інфляції та індексами цін реалізації продукції сільськогосподарства сільськогосподарськими підприємствами, зі зростанням інфляції зростають і ціни на сільськогосподарську продукцію.

Інфляція, окрім впливу на ціну, знецінює доходи і надходження сільськогосподарських підприємств. Відстрочка платежів призводить до того, що підприємство отримує лише частину належного доходу. Інфляція веде до невиправданого зростання потреби підприємства в оборотних коштах, тому що витрати підприємства на сировину і матеріали, заробітну плату, амортизацію та інші елементи, що враховуються в собівартості продукції за цінами попереднього періоду, не відшкодовує суми реальних витрат підприємства в поточному періоді.

Окрім впливу на ціну, інфляція також впливає на інвестиційні можливості підприємства, оскільки інвестиції підприємство здійснює сьогодні, і їх номінальна

Рис. 2. Причини зростання цін на сільськогосподарську продукцію в Україні

Рис. 3. Динаміка індексів цін реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами та індексів інфляції [14–16]

вартість дорівнює реальній вартості, а прибутки буде отримувати через деякий час, і гроші знеціняться внаслідок інфляції. Отже, при інфляції ускладнюється процес оцінювання інвестиційного рішення; виникає додаткова потреба у джерелах фінансування: зростають відсотки на позиковий капітал і ставки дисконтування; ускладнюється використання такого джерела довготермінового фінансування, як випуск облігацій; підвищується ступінь диверсифікації інвестиційного портфеля підприємства.

Інфляція впливає на можливості підприємства до залучення капіталу із зовнішніх джерел. Чим більший рівень інфляції, тим дорожчі будуть кредитні ресурси, що пов'язано зі збільшенням ризиковості операцій для банку. Тому при підвищенні темпів інфляції підприємствам зростає ціна банківського кредиту, і підприємству буде важче отримати кредит і своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями [4].

Употочній діяльності інфляція впливає на прибутки й витрати. Якщо на підприємстві є тимчасовий розрив між відвантаженням продукції й оплатою продукції, то за період такого розриву купівельна спроможність (цінність) прибутків зменшується, незалежно від того, яким є рівень інфляції (приблизно, на величину процентів, які підприємство могло б отримати, якби грошові кошти, що надходили у момент відвантаження, були покладені на депозит у банку.

При інфляції реальна вартість кожного надходження грошових коштів зменшується також на величину інфляційного знецінення. Тому в умовах інфляції підприємство прагне зменшити тимчасовий розрив між відвантаженням та оплатою або взагалі вимагає передоплату, що зумовлює втрати в конкурентній боротьбі, оскільки найважливішим чинником збільшення обсягу продажу є продаж продукції з відстрочкою платежу (надання товарного кредиту).

За високих темпів інфляції ступінь подання недостовірної інформації у фінансовій звітності підприєм-

ства доволі висока; фінансова звітність перестає бути об'єктивною основою для прийняття правильних управлінських рішень [8].

В. Д. Андрианов зазначає, що гроші та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість, тобто вимога виплатити фіксовану суму в майбутньому, у зв'язку з інфляцією втрачають свою вартість і спричиняють збитки підприємства на суму зменшення купівельної спроможності грошей. І навпаки, підприємства, які збільшують свою кредиторську заборгованість, тобто несвоечасно оплачують рахунки постачальників та інші зобов'язання (з оплати праці, розрахунків з бюджетом, страховими органами тощо), матимуть вигоду, бо згодом можуть розрахуватися грошима зі зниженою купівельною спроможністю. Тому об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства можна, тільки коригуючи дані балансу та інших форм бухгалтерської звітності з урахуванням інфляції [1].

Автори [9] вважають, що вплив інфляції на доходи підприємств проявляється по-різному, але загальним знаменником є зміна відносних пропорцій цін і кредитно-фінансових показників. До найбільш суттєвих проблем слід віднести:

- ✦ різницю в динаміці цін на реалізовану продукцію та цін закупівлі товарів;
- ✦ різницю в динаміці цін на реалізовану продукцію та ставок відсотків за залученими грошовими коштами;
- ✦ різницю в динаміці вартості нових реальних активів та величин амортизаційних фондів;
- ✦ вплив інфляції на динаміку доходності інвестиційних проектів;
- ✦ зміну грошових потоків під впливом затримок у розрахунках й інших чинників, значущість яких посилюється під час високого рівня інфляції.

Слід розглядати вплив інфляції в розрізі окремих її видів (рис. 4) [10].

На наш погляд, такий підхід є виправданим, оскільки різні види інфляції чинять неоднаковий вплив

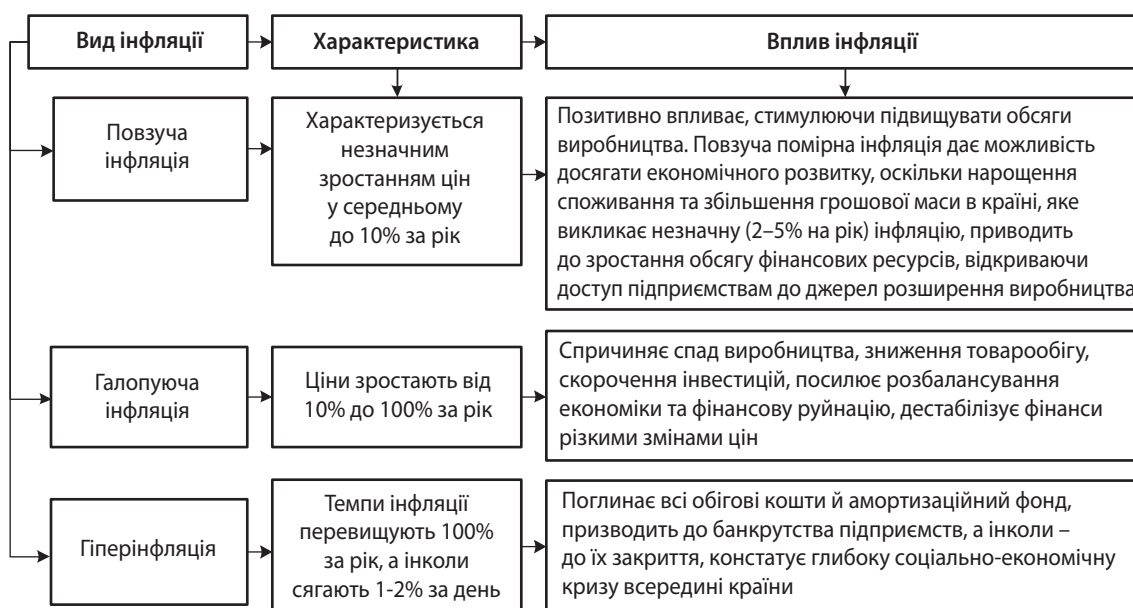

Рис. 4. Вплив інфляції в розрізі окремих її видів

на фінансово-економічну діяльність підприємств, і ступінь цього впливу також неоднаковий.

Пропонується оцінити ступінь впливу інфляції на результати діяльності підприємств за допомогою факторного аналізу. При цьому використання факторного методу аналізу передбачає реалізацію таких етапів:

- 1) вибір системи вихідних (базових) показників, які охоплюють всі елементи, що визначають дохід, прибутковість і рентабельність підприємств;
- 2) повний облік інфляційних процесів;
- 3) визначення системи факторів, що впливають на формування фінансових результатів діяльності підприємств;
- 4) вибір методів і прийомів оцінювання впливу інфляції на кожен фактор зміни прибутковості та рентабельності та на інші показники результативності діяльності підприємств.

У роботі для визначення впливу інфляції на показники діяльності сільськогосподарських підприємств побудовано кореляційні матриці [6; 7]. Результати кореляційного аналізу між фінансовими показниками сільськогосподарських підприємств та рівнем інфляції наведено в табл. 2.

Отримані значення коефіцієнтів кореляції змінюються в діапазоні $[0; \pm 1]$, чим ближче коефіцієнт кореляції до ± 1 , тим тісніший зв'язок між показниками. Результати

показують, що для ПАТ «Моївське» характерний значний зв'язок між собівартістю виробництва та цінами на сировину для виробництва. Крім того, як і для більшості підприємств, досить сильним є зв'язок між чистим доходом та виручкою, що свідчить про те, що високу частку ціни становить власне собівартість.

Для ПАТ «Поділля» характерний суттєвий рівень прямого впливу цін продуктів на прибуток. Прямо та суттєво рівень цін на продукцію впливає на обсяг виручки ПАТ «Чорноморська перлина». Крім того, для ПАТ «Чорноморська перлина» дуже високою є й залежність собівартості від цін на сировину і ресурси. Суттєвою, але негативною є взаємозалежність рівня прибутку ПАТ «Селекція – Племресурси» від рівня цін на продукцію. Наявність таких сильних взаємозв'язків підтверджує можливість побудови регресійної моделі впливу перелічених факторів на прибуток сільськогосподарського підприємства. Оскільки для дослідження використано дані чотирьох підприємств за сім часових періодів (2008–2014 рр.), найкращою для дослідження залежності є економетрична модель панельних даних. Побудована модель має такий вигляд:

$$NI_{it} = \beta_0 + \beta_1 Rev_{it} + \beta_2 CGS_{it} + \beta_3 PPI_{it} + \beta_4 P_CGS_{it} + \varepsilon_{it}, \quad (1)$$

де NI_{it} – обсяг чистого прибутку підприємства; Rev_{it} – обсяг чистого доходу підприємства; CGS_{it} – собівартість реалізованої продукції; PPI_{it} – індекс цін виробників

Таблиця 2

Результати кореляційного аналізу

Назва	Показник	Індекс цін виробників	Чистий дохід	Чистий прибуток	Собівартість виготовленої продукції
ПАТ «Моївське»	Індекс цін виробників	1,00	–	–	–
	Чистий дохід	0,08	1,00	–	–
	Чистий прибуток	0,28	0,80	1,00	–
	Собівартість виготовленої продукції	0,01	0,99	0,74	1,00
	Індекс цін собівартості	0,57	–0,45	0,07	–0,54
ВАТ «Поділля»	Індекс цін виробників	1,00	–	–	–
	Чистий дохід	0,15	1,00	–	–
	Чистий прибуток	0,60	0,63	1,00	–
	Собівартість виготовленої продукції	0,12	0,99	0,60	1,00
	Індекс цін собівартості	–0,14	0,20	0,32	0,17
ПАТ «Чорноморська перлина»	Індекс цін виробників	1,00	–	–	–
	Чистий дохід	0,93	1,00	–	–
	Чистий прибуток	–0,09	–0,03	1,00	–
	Собівартість виготовленої продукції	0,91	0,99	–0,09	1,00
	Індекс цін собівартості	0,64	0,83	0,23	0,83
ПАТ «Селекція – Племресурси»	Індекс цін виробників	1,00	–	–	–
	Чистий дохід	–0,12	1,00	–	–
	Чистий прибуток	–0,54	0,68	1,00	–
	Собівартість виготовленої продукції	–0,15	0,94	0,51	1,00
	Індекс цін собівартості	–0,14	–0,27	–0,23	–0,28

сільськогосподарської продукції; P_CGS_{it} – індекс цін ресурсів виробництва; ε_{it} – значення випадкової величини; $i = 1, n$ – номер підприємства за порядком; $t = 1, T$ – номер часового періоду спостереження.

У процесі побудови моделі було визначено, що підприємства не мають специфічних ефектів за рівнем прибутку. Результати побудованої моделі наведено в табл. 3.

Можна зробити висновок, що для досліджених підприємств обсяг прибутку на 92% могут бути пояснені рівнем чистого доходу, собівартості реалізованої продукції та індексом цін виробленої продукції. Незначимим виявився індекс цін вартості ресурсів (підтверджено за критерієм Стюдента). Загалом зростання виручки на 1000 грн для підприємств супроводжується зростанням рівня прибутку на 1193 тис. грн. Однак вплив собівартості зна-

чно перевищує вплив виручки. Так, збільшення собівартості реалізації на 1000 грн призводить до зменшення прибутку на 1324 грн. Збільшення індексу цін на 1% призводить до скорочення рівня прибутку на 2066 грн, що є дуже суттєвим впливом.

Отримані результати дозволяють зробити висновок, що для сільськогосподарських підприємств зростання цін на їхню продукцію та інфляція в цілому має здебільшого негативний вплив на обсяг прибутку, спричинюючи значимі розриви в обсягах надходжень та видатків грошових коштів. Для підтвердження таких висновків було також зроблено перерахунок результатів фінансової діяльності обраних для аналізу підприємств протягом 2008–2014 рр. з врахуванням рівня інфляції. Результати аналізу наведено в табл. 4.

Таблиця 3

Результати побудови моделі залежності обсягу прибутку підприємств сільського господарства від визначених факторів

Змінна	Значення коефіцієнта	Стандартна похибка	t-статистика	Імовірність
β_0	165420,0	170790,8	0,968553	0,3428
Rev_{it}	1,193027	0,148788	8,018312	0,0000
CGS_{it}	-1,324138	0,178748	-7,407855	0,0000
PPI_{it}	-2065,874	1058,201	-2,952251	0,0332
P_CGS_{it}	344,4033	1164,280	0,295808	0,7700
Коефіцієнт детермінації	0,920124	Зважений коефіцієнт детермінації		0,906233

Таблиця 4

Результати факторного аналізу впливу інфляції на фінансові результати діяльності сільськогосподарських підприємств

Назва	Показник	Рік						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ПАТ «Моївське»	Зміна виручки, %	54	37	60	56	30	56	35
	Зміна собівартості, %	36	2	17	38	50	40	53
	Зміна витрат, %	6	43	13	2	2	0	12
	Зміна податку, %	3	18	11	5	18	3	0
	Зміна чистого прибутку, млн грн	-186,87	272,61	-499,52	-272,99	678,24	-169,83	449,61
ВАТ «Поділля»	Зміна виручки, %	20	58	25	15	13	4	65
	Зміна собівартості, %	49	3	45	62	63	94	25
	Зміна витрат, %	7	32	27	14	23	2	10
	Зміна податку, %	24	8	3	9	1	0	0
	Зміна чистого прибутку, тис грн	17055,5	-16848,4	36646,9	32367,0	8699,4	10833,9	-9534,6
ПАТ «Чорноморська перлина»	Зміна виручки, %	36	23	11	21	9	6	29
	Зміна собівартості, %	61	1	34	27	10	39	9
	Зміна витрат, %	4	75	56	53	81	55	62
	Зміна податку, %	0	0	0	0	0	0	0
	Зміна чистого прибутку, тис грн	5684,33	985,83	2393,11	507,36	922,66	396,06	205,24
ПАТ «Селекція – Племресурси»	Зміна виручки, %	25	52	25	19	15	3	66

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Зміна собівартості,%	57	3	36	59	55	74	19
	Зміна витрат, %	17	25	33	17	18	1	15
	Зміна податку, %	1	20	6	5	13	22	0
	Зміна чистого прибутку, тис грн	42492	-2600	17425	25418	15276	32623	-30325

Для ПАТ «Моївське» найбільшим є вплив інфляції на виручку, при цьому за відсутності інфляції рівень прибутку був би вищим саме через цю особливість. Водночас для ПАТ «Поділля» та ПАТ «Чорноморська перлина» характерні суттєві недоотримання прибутку через інфляцію, перш за все через зростання собівартості реалізації. Також значних втрат через інфляцію зазнає і ПАТ «Селекція – Племресурси», знову ж основне навантаження на зменшення рівня прибутку від інфляції несе дорожчання собівартості виробництва.

Такі результати дають змогу зробити висновок про те, що інфляція для підприємств сільського господарства несе значний вплив на обсяги надходжень чистого доходу та видатків на придбання сировини для виробництва. Значна частина собівартості в ціні призводить до того, що подорожчання сировини і ресурсів стає загрозливим для діяльності. Крім того, такий вплив інфляції відбивається не тільки на рівні при-

бутковості, а і на грошових розривах. Результати аналізу залежності між рівнем цін на продукцію та на ресурси і ліквідністю підприємств наведено в табл. 5.

Порівнюючи силу зв'язку між показниками зміни цін та рівнем ліквідності підприємств, можна зробити висновок, що для аналізованих підприємств вплив інфляції сильніше позначається на показниках дохідності та прибутковості. Відтак підтверджується попередній висновок про те, що перш за все інфляція має вплив на зміну потоків виручки та витрат, і тільки через певний час відображається на зміні ліквідності. Знову ж вагомим є той факт, що підприємства мають змогу відкоригувати рівень ліквідності, змінюючи структуру активів, отже, вплив інфляції на цю характеристику діяльності менш помітний.

Інфляція також впливає на фінансову незалежність, зокрема коефіцієнт фінансової незалежності, що демонструє частку фінансування діяльності підприємства власними коштами. Аналіз кореляційної залежності даного коефіцієнта для обраних підприємств від змі-

Таблиця 5

Значення кореляції між показниками ліквідності сільськогосподарських підприємств та рівнем інфляції

Назва	Показник	Індекс цін виробників	Поточна ліквідність	Швидка ліквідність	Абсолютна ліквідність
ПАТ «Моївське»	Індекс цін виробників	1,00	-	-	-
	Поточна ліквідність	-0,17	1,00	-	-
	Швидка ліквідність	-0,09	0,96	1,00	-
	Абсолютна ліквідність	0,13	-0,04	0,11	1,00
	Індекс цін собівартості	0,57	0,09	0,10	-0,66
ВАТ «Поділля»	Індекс цін виробників	1,00	-	-	-
	Поточна ліквідність	-0,08	1,00	-	-
	Швидка ліквідність	-0,07	0,99	1,00	-
	Абсолютна ліквідність	0,19	0,76	0,81	1,00
	Індекс цін собівартості	-0,14	0,17	0,26	0,49
ПАТ «Чорноморська перлина»	Індекс цін виробників	1,00	-	-	-
	Поточна ліквідність	0,60	1,00	-	-
	Швидка ліквідність	0,02	0,79	1,00	-
	Абсолютна ліквідність	0,92	0,53	-0,10	1,00
	Індекс цін собівартості	0,64	0,25	-0,33	0,85
ПАТ «Селекція – Племресурси»	Індекс цін виробників	1,00	-	-	-
	Поточна ліквідність	-0,36	1,00	-	-
	Швидка ліквідність	-0,29	0,87	1,00	-
	Абсолютна ліквідність	-0,52	0,06	-0,13	1,00
	Індекс цін собівартості	-0,14	-0,57	-0,59	-0,25

ни рівня цін показав наявність досить сильного ступеня зв'язку.

Зважаючи на те, що коефіцієнти кореляції між рівнем активів підприємства та інфляцією є незначимими для усіх досліджених підприємств, можна зробити висновок, що вплив зміни цін на майновий стан підприємства є меншим за відповідний вплив на рентабельність (прибутковість), ліквідність та фінансову незалежність. Отже, для вітчизняних сільськогосподарських підприємств інфляція є суттєвим чинником зміни умов господарювання, а її вплив позначається на всіх аспектах діяльності, перш за все, на прибутковості. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрианов В. Д. Інфляція: причини виникнення і методи регулювання: монографія. Москва: Издательство: Экономика, 2010. 184 с.
2. Джаман А. В. Інфляція в Україні та її вплив на ціну. URL: <http://intkonf.org/dzhaman-av-inflyatsiya-v-ukrayini-ta-yiyi-vplyv-na-tsinu/>
3. Дорошенко І. В. Розвиток інфляційних процесів та їх глобалізацій на складова. *Міжнародні фінанси*. 2008 № 6. С. 10–16.
4. Калюжний В. Механізм розвитку та протидії інфляції в Україні. *Економіст*. 2008. № 6. С. 16–22.
5. Козин І. В. Інфляція і уривок життя населення в умовах формування ринкової економіки: автореф. дисс. ... канд. екон. наук. Орел: ГАУ, 1999. 25 с.
6. Лук'яненко І. Г., Городніченко Ю. О. Сучасні економічні методи у фінансах: навчальний посібник. Київ: Літера ЛТД, 2002. 352 с.
7. Магнус Я. Р., Катышев П. К., Пересецкий А. А. Економетрика. Москва: Дело, 2007. 504 с.
8. Мазур Н. А. Фактори ціноутворення в системі формування ефективного аграрного сектору. *Науковий вісник Національного аграрного університету*. 2008. Вип. 119. С. 299.
9. Мелушова І. Ю., Прокопова О. В., Андросов В. Ю. Оцінка впливу інфляції на динаміку рівня доходів і витрат підприємств торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1 (1). С. 60–65.
10. Остап'юк Н. А. Методика оцінки підприємства в умовах інфляції. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2011. № 1 (55). С. 127–129.
11. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: монографія. Київ: КНТЕУ, 2002. 302 с.
12. Сердюк О. О. Формалізація факторів, що впливають на інфляційні процеси: вітчизняний аналіз. URL: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/1bee44033ee896490f938772a58352b5.pdf>
13. Хорунжий М. Й. Проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. *Економіка АПК*. 2011. № 1. С. 57–61.
14. Індокси інфляції. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>
15. Статистика сільського господарства. URL: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm
16. Статистичні дані. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/stat.htm>

REFERENCES

Andrianov, V. D. *Infiatsiya: prichiny vozniknoveniya i metody regulirovaniya* [Inflation: causes and methods of control]. Moscow: Ekonomika, 2010.

Dzhaman, A. V. "Infiatsiia v Ukraini ta yii vplyv na tsinu" [Inflation in Ukraine and its impact on the price]. <http://intkonf.org/dzhaman-av-inflyatsiya-v-ukrayini-ta-yiyi-vplyv-na-tsinu/>

Doroshenko, I. V. "Rozvytok infliatsiinykh protsesiv ta yikh hlobalizatsii na skladova" [The development of inflation and globalization on the component]. *Mizhnarodni finansy*, no. 6 (2008): 10-16.

"Indeksy infliatsii" [Inflation indices]. <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>

Kozin, I. V. "Infiatsiya i uroven zhizni naseleniya v usloviyakh formirovaniya rynochnoy ekonomiki" [Inflation and the standard of living of the population in the conditions of formation of market economy]. *Avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk*, 1999.

Khorunzhyi, M. I. "Problemy tsinoutvorennia na silskohospodarsku produktsiiu" [Problems of pricing on agricultural products]. *Ekonomika APK*, no. 1 (2011): 57-61.

Kaliuzhnyi, V. "Mekhanizm rozvytku ta protydiv infliatsii v Ukraini" [The mechanism of development and combating inflation in Ukraine]. *Ekonomist*, no. 6 (2008): 16-22.

Lukianenko, I. H., and Horodnichenko, Yu. O. *Suchasni ekonometrychni metody u finansakh* [Modern econometric methods in Finance]. Kyiv: Litera LTD, 2002.

Melushova, I. Yu., Prokopova, O. V., and Androsov, V. Yu. "Otsinka vplyvu infliatsii na dynamiku rivnia dokhodiv i vytrat pidpriemstv torhivli" [Assessment of the impact of inflation on the dynamics of income and expenses of trading enterprises]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, no. 1(1) (2012): 60-65.

Mazur, N. A. "Faktory tsinoutvorennia v systemi formuvannia efektyvnoho ahrarnoho sektoru" [Pricing factors in the system of forming of the effective agrarian sector]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrarnoho universytetu*, no. 119 (2008): 299-.

Magnus, Ya. R., Katyshev, P. K., and Peresetskiy, A. A. *Ekonometrika* [Econometrics]. Moscow: Delo, 2007.

Ostapiuk, N. A. "Metodyka otsinky pidpriemstva v umovakh infliatsii" [The methodology for assessment of enterprise in conditions of inflation]. *Visnyk Zhytomirskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, no. 1(55) (2011): 127-129.

Pastukhova, V. V. *Stratehichne upravlinnia pidpriemstvom: filozofia, polityka, efektyvnist* [Strategic enterprise management: philosophy, policy, efficiency]. Kyiv: KNTEU, 2002.

Serdiuk, O. O. "Formalizatsiia faktoriv, shcho vplyvaiut na infliatsiini protsesy: vitchyzniani analiz" [Formalization of the factors influencing inflationary processes: simple analysis]. <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/1bee44033ee896490f938772a58352b5.pdf>

"Statystyka silskoho hospodarstva" [Agricultural statistics]. http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm

"Statystychni dani" [Statistics]. <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/stat.htm>